

РОЗДІЛ II. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ (З ГАЛУЗЕЙ ЗНАНЬ)

УДК 378.147:001.895:811.162.2

DOI <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2020-3-1-10>

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анісенко О. В.

*старший викладач кафедри іноземних мов
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, Україна
orcid.org/0000-0003-3266-4584
anisenko.e@gmail.com*

Міщенко К. О.

*старший викладач кафедри іноземних мов
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, Україна
orcid.org/0000-0003-0872-9966
kostyamishchenko@yahoo.com*

Риженко М. В.

*кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри іноземних мов
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, Україна
orcid.org/0000-0002-0961-335
marina.ryzhenko.89@ukr.net*

Ключові слова: англійська мова, комп'ютерні технології, Інтернет, викладання іноземної мови, педагогічна технологія, мультимедійні програми, комп'ютеризація.

У статті розглядається використання різноманітних інформаційно-комп'ютерних технологій, які застосовуються під час вивчення іноземної мови. Розглядаються переваги і недоліки сучасних ІТ-технологій. Правильне впровадження інформаційних технологій у вивчення іноземної мови допомагає зробити навчання більш успішним, якщо порівнювати його із традиційними методами навчання. Інтернет розглядається як інструмент підвищення мотивації, формування міцних мовних навичок і вдосконалення володіння іноземною мовою.

У статті наведено засоби використання комп'ютерно-інформаційних технологій. Застосування комп'ютера під час вивчення іноземної мови допомагає зробити його більш раціональним, вдосконалює форми і методи контролю. Завдяки цьому студенти та викладачі стають більш адаптованими до сучасних реалій у професійній діяльності. Все це є необхідним для успішної соціальної і професійної адаптації студентів та викладачів.

Вивчення іноземної мови за допомогою комп'ютера надає цілу низку безперечних переваг. Крім підвищення інтересу до навчального предмета, прийнято виділяти такі переваги, як: індивідуалізація навчання; можливість забезпечення зворотного зв'язку; об'єктивність оцінок; підвищення ефективності виконання вправ.

Стан української освіти та тенденції розвитку суспільства є найбільш результативними проблемами пріоритетного розвитку системи освіти на базі комп'ютерних технологій та створення єдиного освітнього інформаційного середовища. Завдяки стрімкому розвитку науки швидкому оновленню інформації неможливо навчитися протягом усього життя, важливо розвивати інтерес до отримання знань для постійної самоосвіти. Інтенсивні зміни в суспільстві, спричинені розвитком сучасних освітніх технологій, привели до необхідності змін у системі освіти. Модернізація освіти в Україні визначає головною метою професійної освіти підготовку кваліфікованого фахівця відповідного рівня та професіонала, що здатний ефективно працювати за своєю спеціальністю. Сучасні тенденції модернізації освітніх програм вимагають упровадження сучасних методів навчання. Зростаюче впровадження нових комп'ютерних технологій сприяє підвищенню ефективності процесу викладання англійської мови. Але поєднання їх із традиційними методами вимагає системного й опрацьованого підходу.

USE OF INFORMATION AND COMPUTER TECHNOLOGIES IN FOREIGN LANGUAGE LEARNING

Anisenko O. V.

*Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages
O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv
Marshal Bazhanov str., 17, Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0000-0003-3266-4584
anisenko.e@gmail.com*

Mishchenko K. O.

*Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages
O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv
Marshal Bazhanov str., 17, Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0000-0003-0872-9966
kostyamishchenko@yahoo.com*

Ryzhenko M. V.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages
O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv
Marshal Bazhanov str., 17, Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-0961-335
marina.ryzhenko.89@ukr.net*

Key words: *English language, computer technologies, Internet, foreign language teaching, pedagogical technology, multimedia programs, computerization.*

The article is devoted to the use of various computer technologies used in the study of a foreign language. The advantages and disadvantages of modern computer technology are characterized. Proper use of information technology in learning a foreign language makes the learning process more successful when compared with traditional teaching methods. The Internet is seen as a tool to increase motivation, develop strong language skills and improve foreign language proficiency. The article presents the means of using computer and information technologies. The use of a computer while learning a foreign language helps to make it more rational, improves the forms and methods of control. All this is necessary for the successful social and professional adaptation of students and teachers. Learning a foreign language using a computer provides a number of undeniable benefits. In addition to increasing interest in the subject, it is common to highlight the following benefits: individualization of education; the ability to provide feedback; objectivity of assessments; increase the efficiency of exercises.

The state of Ukrainian education and trends in society are the most effective problems of priority development of the education system based on computer technology and the creation of a single educational information environment. Due to the rapid development of science, the rapid updating of information is impossible to learn throughout life, it is important to develop interest in acquiring knowledge for continuous self-education. Intense changes in society caused by the development of modern educational technologies have led to the need for changes in the education system. The modernization of Ukrainian education determines the main purpose of vocational education to train a qualified specialist of the appropriate level and a professional who is fluent in his profession, able to work effectively in the specialty at the level of world standards. Current trends in the modernization of educational programs require the introduction of modern teaching methods. The growing introduction of new computer technologies is helping to increase the efficiency of the English language teaching process. However, combining them with traditional methods requires a systematic and elaborate approach.

Постановка проблеми. Останнім часом спостерігається тенденція до зменшення інтересу студентів вищих навчальних закладів до занять іноземною мовою. Традиційні форми навчання кардинально відстають від сучасного сприйняття інформації: студенти абстрактно вивчають необхідний матеріал, воліючи крадькома переглядати новини в соціальних мережах на занятті. У процесі традиційної освіти студентам часто не вистачає можливості реалізувати свої потреби у самовираженні та самопізнанні. Практичне заняття спрямоване переважно на пасивне засвоєння пропонованого викладачем матеріалу, запам'ятовування правил без урахування здібностей, нахилів, інтересів студентів. Ми вважаємо, що в сучасному навчальному процесі необхідно застосовувати цікаві, нестандартні форми навчання, що, на наш погляд, дасть змогу повернути студентам втрачений інтерес до вивчення іноземної мови. Викладач повинен певною мірою відійти від стандартного практичного заняття, ввести в нього щось нове, що могло би привернути увагу, активізувати діяльність учнів, спонукати їх до дій, роздумів та пошуку. Використання нових інформаційних технологій дає змогу реалізувати сучасний підхід у викладанні іноземної мови, який орієнтований насамперед на студентів. Актуальність використання нових інформаційних технологій продиктована педагогічною потребою у підвищенні ефективності розвивальної освіти, зокрема необхідністю формування у студентів навичок самостійної навчальної діяльності, розвитку дослідницької, творчої компетенції.

Метою статті є аналіз способів упровадження інноваційно-комп'ютерних технологій під час вивчення іноземної мови у вищому навчальному закладі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема використання інформаційно-комп'ютерних технологій привертала увагу вітчизняних та зарубіжних науковців.

По-перше, ми вважаємо за необхідне розкрити сутність поняття «педагогічна технологія».

Б.Т. Ліхачов вважає, що педагогічна технологія – це сукупність психолого-педагогічних установок, що визначають спеціальний набір і компонування форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів; вона є організаційно-методичним інструментарієм педагогічного процесу [9, с. 104].

В.П. Беспалько розглядає педагогічну технологію як сукупність засобів і методів відтворення теоретично обґрунтованих процесів навчання і виховання, що дають змогу успішно реалізувати поставлені освітні цілі, а також як проект педагогічної системи, що реалізується на практиці [2, с. 78].

За М.В. Кларінім педагогічна технологія означає системну сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, використовуваних для досягнення педагогічних цілей [8, с. 17].

Педагогічна технологія – це продумана у всіх деталях модель спільної педагогічної діяльності з проектування, організації та поведінки навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для учнів і вчителя [11, с. 35].

Г.К. Селевко виділяє в «педагогічній технології» три аспекти:

– науковий: педагогічні технології – частина педагогічної науки, що вивчає і розробляє цілі, зміст і методи навчання та проектує педагогічні процеси;

– процесуально-описовий – опис (алгоритм) процесу, сукупність цілей, змісту, методів і засобів для досягнення планованих результатів навчання;

– процесуально-дієвий: здійснення технологічного (педагогічного) процесу, функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних педагогічних засобів [13, с. 16]. Педагогічна технологія – це сфера знання, яка включає методи, засоби і теорію їх використання для досягнення цілей освіти [6, с. 73–85].

Педагогічна технологія – це сукупність педагогічних прийомів, що забезпечують досягнення педагогічних цілей [4, с. 33].

Педагогічна технологія – це спільна галузь педагогічного знання, яка включає в себе дві групи питань, перша з яких пов'язана із застосуванням у навчальному процесі технічних засобів, друга – з його організацією [10, с. 29].

Виклад основного матеріалу. Запорука успішності вивчення іноземної мови полягає у спілкуванні між студентом та викладачем. Комп'ютер є інтерактивною машиною, але і він не може повністю замінити живе спілкування між людьми. Комп'ютерні програми повинні використовуватися поряд із традиційними матеріалами і методами. Працюючи з комп'ютером, викладач неминує змінює всю структуру уроку і його призначення. Необхідно конкретно визначити відповідну роль і місце комп'ютера в навчальному процесі, уточнити і детермінувати основні поняття, впровадити методичні та технічні аспекти. Під час побудови навчального процесу із застосуванням комп'ютерних навчальних програм слід вибрати конкретний розділ із робочої програми; спроектувати набір завдань; вибрати програмні засоби для підбору завдань; провести експертизу підібраних комп'ютерних завдань; розробити методичні рекомендації для того, хто навчається. Робота з комп'ютером не тільки сприяє підвищенню інтересу до навчання, а й дає можливість регулювати пред'явлення навчальних завдань за ступенем складності, а також заохочувати правильні рішення. Крім того, комп'ютер дає змогу повністю усунути одну з найважливіших причин негативного ставлення до навчання – неуспіх, зумовлений нерозумінням матеріалу або проблемою в знаннях. Саме цей аспект і передбачений авторами багатьох комп'ютерних навчальних програм, хоча надана можливість використовувати різні довідники і словники, які можна викликати на екран за допомогою одного лише клацання мишкою. Працюючи на комп'ютері, студент отримує можливість довести вирішення завдання ордо кінця, спираючись на необхідну допомогу [3, с. 38].

Важливою особливістю комп'ютера в навчально-виховному процесі під час вивчення іноземної мови є те, що він може бути «співрозмовником» учня, може працювати в комунікативно спрямованому діалоговому режимі, заповнюючи відсутність природного співрозмовника, моделюючи й імітуючи його мовленнєву поведінку. Комп'ютер дозволяє бачити на екрані елементи крайнознавчого характеру, демонструвати особливості оточення, які можуть використовуватися для формування у студентів мовленнєвої діяльності під час вивчення іноземної мови. Комп'ютер має великі можливості для побудови кольорових зображень, допомагає робити необхідні перетворення в заданих межах. Зазначені можливості

комп'ютера роблять його прекрасним технічним засобом для різного роду пояснень і узагальнень явищ мови та мовленнєвої діяльності. В наш час є велика різноманітність сучасних мультимедійних програм, де можна знайти досить вправ для студентів, які мають різні рівні знань.

Комп'ютеризація нашого суспільства призводить до появи все більшої кількості людей, які хочуть і можуть користуватися цими розумними машинами в повсякденному житті. Комп'ютери полегшують життя і роблять його більш цікавим. Адже якщо за допомогою цієї машини протягом години або двох можна відвідати навчальні курси в Інтернеті з будь-якого предмета, побачити світ в його нинішньому стані і розмаїтті, поспілкуватися з величезною масою різних людей і отримати доступ до бібліотек, музеїв і на виставки, про які можна тільки мріяти, то кращого засобу для саморозвитку й індивідуальної освіти і самоосвіти немає [12, с. 36]. Навчати мови – значить навчати спілкуванню, передачі і сприйняттю інформації. Є три сфери, в яких Інтернет може вивести навчання англійської мови на новий рівень. Це комунікація, інформація та публікація. Комунікація здійснюється за допомогою електронної пошти, величезні пласти інформації укладені у всесвітній павутині, публікація може здійснюватися шляхом створення власної сторінки в Інтернеті [12, с. 36].

Отже, найпростіше застосування Інтернету – це використання його як джерела додаткових матеріалів для викладача під час підготовки до заняття. Матеріали можуть друкуватися і використовуватися потім у процесі традиційного заняття. Звичайно, в цьому разі реалізується тільки частина можливостей Інтернету. Але навіть за такого застосування Інтернету навчання іноземної мови змінюється: користувач Інтернету отримує доступ до актуальної та автентичної інформації, яку важко відібрати з інших джерел [7, с. 41].

Інтернет може стати вашим помічником і у разі навчання студентів писати листи. Ідеально підійде для цієї мети листування з носієм мови. Більше того, можна поліпшити навички вимови, розмовляючи з іноземцем за допомогою програми Skype. Спілкуючись у віртуальній реальності, студент використовує свої навички володіння іноземною мовою, встановлює дружні контакти і вивчає таким чином культуру іншої країни. Слід зазначити, що навчання через комп'ютерні телекомунікаційні мережі забезпечує занурення студента в реальне мовне середовище і тим самим істотно послаблює традиційний мовний бар'єр практичного використання іноземної мови в цьому середовищі, оскільки обмін інформацією відбувається між однолітками, зміст матеріалів включає думки, почуття, ідеї, ситуації, цікаві для студентів, що мають значення в їхньому житті.

Можливості використання Інтернет-ресурсів величезні. Глобальна мережа Інтернет створює умови для отримання будь-якої необхідної студенту та викладачу інформації, що знаходиться в будь-якій точці земної кулі: країнознавчий матеріал, статті з газет і журналів, необхідну літературу тощо. Студенти можуть брати участь у тестуванні, конкурсах, олімпіадах, що проводяться через мережу Інтернет, листуватися з однолітками з інших країн, брати участь у чатах, відеоконференціях тощо. Студенти можуть отримувати інформацію з проблеми, над якою працюють у межах проекту. Це може бути спільна робота українських студентів і їхніх зарубіжних однолітків з однієї або декількох країн.

Навчання іноземної мови з використанням ІТ-технологій має низку переваг:

- забезпечується індивідуалізація навчання;
- інтерес студентів до комп'ютера призводить до високої мотивації процесу навчання;
- студенти охоче ведуть діалог із комп'ютером, у них підвищується загальна, комп'ютерна та мовна культура;
- існує можливість забезпечення безпосереднього зворотного зв'язку;
- комп'ютер не проявляє негативних емоцій у разі повторення помилок;
- відмітка є більш об'єктивною;
- забезпечується ефективно виконання вправ і тренувань [1, с. 143].

Водночас вивчення іноземної мови за допомогою комп'ютера має і свої недоліки:

- зловживання комп'ютерними ефектами, надмірність фарб;
- готові навчальні комп'ютерні програми з предмета дуже складно адаптувати до традиційного уроку, оскільки вони не завжди відповідають робочій програмі дисципліни, методичним цілям і дидактичним принципам у навчанні.

Використовуючи інформаційні ресурси мережі Інтернет, можна, інтегруючи їх у навчальний процес, більш ефективно вирішувати низку дидактичних завдань на практичному занятті:

- формувати навички та вміння читання, безпосередньо використовуючи матеріали мережі різного рівня складності;
- удосконалювати вміння монологічного та діалогічного усного мовлення;
- поповнювати словниковий запас, як активний, так і пасивний, лексику сучасної іноземної мови;

– знайомитися з красномовними знаннями, що включають у себе мовний етикет, особливості мовної поведінки різних народів в умовах спілкування, особливості культури, традицій країни досліджуваної мови [5, с. 22].

Отже, комп'ютерні технології допомагають:

- залучати пасивних слухачів;
- робити практичні заняття більш наочними;
- забезпечувати навчальний процес новими, раніше недоступними матеріалами, які допомагають студентам проявляти їхні творчі здібності;
- привчати учнів до самостійної роботи з матеріалом;
- забезпечувати миттєвий зворотний зв'язок;
- об'єктивно оцінювати дії студентів;
- реалізовувати особистісно-орієнтований та диференційований підходи в навчанні;
- знімати такий негативний психологічний фактор, як страх відповіді;
- підвищувати рівень розвитку психологічних механізмів (уяви, уваги, пам'яті).

Висновки та перспективи дослідження. Підводячи підсумок, слід зазначити, що безперечною перевагою використання комп'ютерних технологій є перехід на методи пошукової та творчої діяльності викладача і студента. Це допомагає впливати на формування і розвиток мовної компетенції студентів, навичок аудіювання, говоріння, читання, на вдосконалення писемного мовлення, виховання творчої, соціально-активної особистості. Використання комп'ютерних технологій надає можливість звільнити викладача від значної частини рутинної роботи, такої як перевірка виконання окремих вправ, фронтальне опитування, пред'явлення великого обсягу мовного матеріалу. Застосування комп'ютерної техніки робить заняття привабливим і по-справжньому сучасним, відбувається індивідуалізація навчання, контроль і підведення підсумків проходять об'єктивно і своєчасно. У нинішніх умовах, коли володіння іноземними мовами стає нагальною потребою, до процесу навчання іноземних мов висувуються все вищі вимоги. Обсяги інформації стрімко зростають, сучасні ж способи їх зберігання, передачі й обробки перестають бути ефективними. А використання інформаційно-комп'ютерних технологій під час вивчення іноземних мов надає можливість для підвищення продуктивності навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апатова Н.В. Информационные технологии в школьном образовании. М. : Изд-во РАО, 1994. 143 с.
2. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. М. : Педагогика. 1989. 192 с.
3. Громов Г.Р. Очерки информационной технологии. М. : ИнфоАрт, 1993. 336 с.
4. Гузеев В. Основа авторской технологии. *Народное образование*. 1998. №9. С. 33.
5. Дмитриева Е.И. Дидактические возможности компьютерных телекоммуникационных сетей для обучения иностранным языкам. *Иностранные языки в школе*. 1997. № 4. С. 22–26.

6. Зазюн І. Технологізація освіти як історична неперервність. *Неперервна педагогічна освіта. Теорія і практика*. 2001. Вип. 1. С. 73–85.
7. Каракозов С.Д. Информационная культура в контексте общей теории культуры личности. *Педагогическая информатика*. 2000. № 2. С. 41–55.
8. Кларин М. В. Педагогическая технология. М., 1989. 75 с.
9. Лихачев Б. Т. Педагогика : курс лекций. М. : *Гуманитар, изд. центр ВЛАДОС*. 2010. 647 с.
10. Миндерова О.Н. Комп'ютер на уроках математики. *Обдарована дитина*. 2003. № 1. С. 30.
11. Монахов В.М. Технологические основы проектирования и конструирования учебного процесса: Монография. Волгоград: *Перемена*, 1995. 152 с.
12. Печерский А.В. Интернет учит новый язык. *Компьютерра*. 1999. № 27–28. С. 36–39.
13. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии : учебное пособие. М. : *Народное образование*. 1998. 256 с.

REFERENCES

1. Apatova N.V. (1994) Informatsionnyie tehnologii v shkolnom obrazovanii. [Information technologies in school education]. М. : *Publishing house RAO*, 1994. 143 p.
2. Bepalko V.P. Slagaemyie pedagogicheskoy tehnologii [Components of pedagogical technology]. М. : *Pedagogy*. 1989. 192 p.
3. Gromov G.R. Ocherki informatsionnoy tehnologii [Essays on information technology]. М. : *InfoArt*, 1993. 336 p.
4. Guzeev V. Osnova avtorskoy tehnologii [The basis of the author's technology]. *Public education*. 1998. V. 9. P. 33.
5. Dmitrieva E.I. Didakticheskie vozmozhnosti kompyuternyih telekommunikatsionnyih setey dlya obucheniya inostrannym yazyikam [Didactic possibilities of computer telecommunication networks for teaching foreign languages]. *Foreign languages in school*. 1997. V. 4. P. 22–26.
6. Zazyun I. Tehnologizatsiya osviti yak istorichna neperervnist. Neperervna pedagogichna osvita. Teoriya i praktika [Technologization of education as historical continuity]. *Continuous pedagogical education. Theory and practice*. 2001. V. 1. P. 73–85.
7. Karakozov S.D. Informatsionnaya kultura v kontekste obschey teorii kulturyi lichnosti. [Information culture in the context of the general theory of personality culture]. *Pedagogical informatics*. 2000. V. 2. P. 41–55.
8. Clarin M.V. Pedagogicheskaya tehnologiya [Pedagogical technology]. М., 1989. 75 p.
9. Likhachev B.T. Pedagogika : kurs lektsiy [Pedagogy: a course of lectures]. М. : *Humanitarian publishing centre VLADOS*, 2010. 647 p.
10. Minderova O.N. Komp'yuter na urokah matematiki [Computer in math lessons]. *Gifted child*. 2003. V. 1. P. 30.
11. Monakhov V.M. Tehnologicheskie osnovyi proektirovaniya i konstruirovaniya uchebnogo protsessa [Technological bases of design and construction of educational process] : monograph. Volgograd : *Peremena*, 1995. 152 p.
12. Pechersky A.V. Internet uchit novyy yazyik [The Internet teaches a new language]. 1999. V. 27–28. P. 36–39.
13. Selevko G.K. Sovremennyye obrazovatelnyie tehnologii [Modern educational technologies] : textbook. М. : *Narodnoe obrazovanie*, 1998. 256 p.